

3. Осадко О. Досвід психологічного консультування підлітків з неблагополучними поведінковими проявами / О. Осадко // Психолог. Шк. Світ. – 2003. – № 40 (88). – С. 9–11.
4. Пенішкевич О.І. Соціальна педагогіка: Модульна технологія. Вивчення навчального курсу / О.І. Пенішкевич, Л.І. Тимчук. – Ч. : Рута, 2007. – С. 33–37.
5. Сучасні стратегії міліції щодо профілактики правопорушень неповнолітніх : навч. посіб. / [за ред. Л.І. Мороз]. – К. : Вид. Паливода А.В., 2008. – 220 с.
6. Числов А.И. Профессиональная правоохранительная деятельность: Теоретико-правовое исследование : автореф. дисс. на соиск. уч. степ. докт. юрид. наук / А.И. Числов. – СПб., 2000. – 36 с.
7. Шишковец Т.А. Справочник социального педагога / Т.А. Шишковец. – М. : ВАШ, 2005. – С. 73.
8. Шнайдер Л.Б. Девиантное поведение детей и подростков / Л.Б. Шнайдер. – М. : Академический проект : Трикта, 2005. – 336 с.

КЛОЧКО Н.Л.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ У США

В Україні відбуваються суспільно-політичні, економічні, демографічні та соціальні зміни, що впливають на трансформацію свідомості людей, їхнього ставлення до держави, власного життя, оточуючих, освіти, науки, культури. Виходячи з цих тенденцій, важливо звертати увагу на порівняння принципів і форм організації освіти в дошкільних закладах і початкових школах країн зарубіжжя.

Визначальними для осмислення аспекту організації підготовки дітей до шкільного навчання в країнах зарубіжжя є праці О. Джуринського, О. Локшиної, І. Карбовнічек, З. Малькової, Л. Парамоновой, А. Пишкало, О. Проскури, Є. Протасової, О. Савченко, К. Салімової, С. Степанової.

Метою статті є огляд основних тенденцій розвитку початкової освіти в Сполучених Штатах Америки.

Америка давала притулок представникам багатьох релігійних течій і груп, аби вони могли в максимально чистому вигляді зберігати віросповідання і виховувати згідно з ним дітей. До 1830 р. раннє виховання американських дітей розумілося в більшості випадків як виховання в дусі кальвінізму (основна мета освіти – придушення волі дитини) [1]. З 30-х рр. ХІХ ст. у Бостоні з'явилися перші заклади для немовлят, побудовані за англійським зразком, призначені для виховання дітей з бідних сімей. Вони були досить близькі до реального життя.

У 1855 р. в Америці у Вісконсіні з'явився перший дитячий садок, який був організований учнями Фребеля після революції 1848 р. Спочатку такі установи охоплювали в основному німецькомовних дітей. До кінця минулого століття кількість дитячих садків стрімко зростає. Причинами цього слугували боротьба жінок за свої права, зростання кількості міського населення, зокрема неангломовних дітей емігрантів, яких потрібно було американізувати. Разом з виховними функціями і допомогою сім'ям дошкільні установи брали на себе турботу про гарячу їжу, одяг і взуття для дітей. Добродійні дошкільні установи ставили завдання запобігти злочинності [1].

Поступово дитячі садки (kindergartens) – підготовчі до школи класи – виявилися прикріпленими до шкіл, а в 10-ті роки ХХ ст. почали утворюватися “дитячі школи, школи нянь” (nursery schools), або “передшколи” (preschools) [3]. Такі школи створювалися за ініціативою представників середнього класу і

ставили перед собою різні завдання: орієнтація на сім'ю (кооперативи батьків, що дають дітям і дорослим можливість спілкуватися), на благополуччя дитини (здійснення програм правильного харчування, підтримка здоров'я) або на дослідну діяльність (при університетах). Найбільше на практику дошкільних установ вплинули ідеї Дж. Дьюї, З. Фрейда і М. Монтессорі; проте гаслом цих шкіл стало виховання гармонійної дитини. Гра була визнана основою для розвитку мислення дітей. Щоденні події як фізичного, так і соціального планів використовувалися вихователями як матеріал для стимулювання процесів мислення; когнітивний пошук задовольнявся наданням численних різноманітних можливостей для прямих і активних контактів дітей з оточуючими й природними процесами.

Найбільш значною подією в американському дошкільному вихованні став проект "Розумовий, або головний, початок" (1964) [2; 4]. Основне завдання роботи з дітьми дошкільного віку – компенсація негативних умов життя дітей з незабезпечених сімей, позбавлених достатньої підтримки своїх здібностей, матеріально-культурної бази і необхідного оточення для власного розвитку. Перевагами такого типу виховання скористалися і представники середнього класу. До змісту роботи дошкільних установ входив догляд за дитиною, розвиток її фізичного здоров'я; підтримка емоційного і соціального становлення, когнітивних умінь; виховання у дітей та їх батьків відчуття відповідальності перед суспільством; заохочення суспільства у прагненні допомагати бідним; розвиток самоповаги і відчуття власної гідності у дитини та її сім'ї.

Результати проведених у ті роки досліджень показали, що навіть елементарне навчання сприятливо позначалося на виконанні дітьми підсумкових тестів щодо загального розвитку. Мінімальний позитивний вплив на навчання і максимальне відставання були відзначені у соціально (економічно) занедбаних дітей. Негативними чинниками були значна кількість дітей у сім'ї, низький рівень освіти батьків, неповний склад сім'ї. Всі позитивні сторони виявлялися (і одразу, і згодом), коли навчання орієнтувалося на спільну роботу з батьками вихованців, зазвичай матерями. Навчання ставало більш ефективним, і перехід у школу відбувався легше. Це позитивно позначалося й на інших дітях у сім'ї, і на розвитку самих батьків.

Найголовніше завдання системи елементарної освіти – акцентувати увагу на забезпеченні сприятливих умов для життя дитини в сім'ї, підготувати батьків майбутніх першокласників до виконання їх місії. Батьки повинні мати зразок того, як потрібно поводитися з дитиною, займатися з нею, навчати її [4].

Зарахування до звичайного класу або групи дитячого садка дітей з фізичними вадами розвитку стало в Америці швидше правилом, аніж винятком. Зазвичай разом з ними знаходився окремий викладач, а для кожної дитини розроблені спеціальні розвивальні програми, що давали змогу врахувати її індивідуальні потреби. Проте і перед провідним педагогом поставало завдання: надати всім вихованцям можливість брати участь у загальній діяльності, не позбавляючи дітей, що нормально розвиваються, високого рівня досягнень, посилюючи їм.

Експериментальні класи довели значний ефект від такого навчання. Проте в повсякденній практиці вчителям доводилося вирішувати організаційні труд-

нощі: діти зі спеціальними потребами повинні не просто бути присутніми на загальних заняттях, але й осмислено в них включатися, а звичайні діти не повинні бути покинутими. Отже, вихователь групи організовував загальну діяльність відповідно до віку дітей, а вихователь-фахівець скеровував діяльність дитини з недоліками розвитку в ході загального заняття на ті цілі і завдання, яких необхідно досягти.

У більшості дитячих садків і початкових класів шкіл приміщення розділялися на зони або куточки, кожен з яких призначався для певного виду діяльності.

У зоні сюжетно-рольової гри вважалося корисним мати великі картонні коробки, які легко перетворюються в магазини, космічні кораблі, вольєри зоопарку, машини, будинки. Як реквізит можна було використовувати муляжі їжі, віники, будильник, ковдри, ляльки (що зовні різнилися за етнічними ознаками, представляли різні народи і раси), дзеркало, газети, журнали, телефон, органайзер, телефонні довідники, ліжечко, іграшкову праску, кухонний посуд, рушники, серветки, кулінарні книги, кошики і візки з універсамів, іграшкові гроші, календарі, національний одяг. Граючись у такому куточку, діти вступали в соціальну взаємодію, кооперувалися, регулювали свою діяльність, творили, включали у свій задум різні види діяльності, фізично активні й рухливі.

Інші зони: ляльковий театр (придбані й зроблені власними руками ляльки, різноманітні іграшки), мистецтво (різноманітні матеріали для художньої творчості, музичні інструменти, музичні записи, засоби запису й відтворення, спортивно-художні снаряди, маски), кулінарія (краще створювати в кухні, щоб можна було готувати прості страви), ігри з піском і водою (приміщення або стіл, де можна будувати за допомогою звичайних пісочних наборів), науково-математичний центр (де можна класифікувати, зважувати, вимірювати, сортувати, рахувати, впорядковувати, займатися колекціонуванням, проводити зіставлення й дослідження, записувати результати спостережень й відкриттів, а також справжні тварини, комахи), куточок будівництва і конструювання (це місце має бути розташоване поряд з центром драматизації).

Сьогодні у США батьки відправляють дітей у дитячий садок не тільки тому, що інакше не зможуть працювати, але й тому, що в дитячому садку діти розважаються, знаходять друзів і здобувають певні знання. Вони вважають, що педагогічні вимоги в сім'ї і в дитячому садку мають збігатися.

В Америці передбачається, що в дитячому садку і початковій школі потрібно заохочувати свободу (тобто свободу вибору, вільну гру, різноманітність занять), творчість й індивідуальність, прагнення до щастя. Освітні установи допомагають дітям стати незалежними, честолюбними і самовпевненими. Дітей навчають користуватися свободою слова (але не правом мовчати), тобто висловлюватися завжди і скрізь, з будь-якого приводу, відстоювати оригінальність думки. Існує потенційна рівність можливостей, але немає реальної рівності здібностей. Американським дітям надається право обирати, з ким сидіти за столом і де спати, але забороняється не спати або грати у військові ігри, приносити іграшки з дому (це дозволяється робити тільки раз на тиждень, щоб продемонструвати їх на спеціальному занятті). Існує список правил, що стосується харчування дітей в обід.

Американців турбує, що дітей можуть викрасти, тому проводяться відповідні заходи безпеки (постійний нагляд, спостереження за входом у дитячий садок, батьки розписуються, коли приводять і забирають дитину, організуються курси для батьків, вихователів і дітей). Зазвичай у класах навчаються діти і з вадами фізичного розвитку, і позбавлені соціальної уваги, з проблемами в навчанні й талановиті – усі вони вимагають особливої турботи.

Американці прагнуть, щоб дитячий садок і початкова школа були збалансовані між свободою і порядком, вільною грою і структурованою діяльністю, поблажливістю і дисципліною. Батьків не хвилює, відчуває дитина себе членом групи чи ні. Діти мають бути інтелектуально розвинутими, незалежними, допитливими, володіти уявою, гарними манерами, бути соціалізованими, готовими до співпраці. Педагоги акцентують увагу на розвитку мовлення (зв'язна розповідь, розширення словника, модуляція голосу, вибір культурної норми тощо). Діти мають навчитися висловлювати свої бажання, потреби і відчуття. Багато занять сьогодні присвячується американській політичній системі. З дитинства дітей привчають толерантно ставитися до людей з іншим кольором шкіри, іншим походженням, вихованням. Обов'язково вивчаються головні свята всіх народів, що населяють Америку (англосакські, індіанські, китайські, африканські, єврейські).

Американці критикують свою шкільну систему за те, що випускники шкіл мають у своєму розпорядженні вельми посередні знання, нерідко погано читають і пишуть, їм важко справлятися з тестами (за якими діти Німеччини, Японії і Китаю демонструють прекрасні результати), дисципліна геть відсутня. Намагаючись змінити таке становище, адміністративні органи спільно з науковцями організують різноманітні освітні проекти. Традиційну шкільну систему все ж захищають, протиставляючи найпростішу американську версію найбільш привілейованій європейській. Різниця між американським і європейсько-азіатським підходами полягає в тому, що європейська школа розрахована на рух у заданому напрямі, дітям рідко надають свободу вибору, дають дуже конкретні знання, програми переобтяжені непотрібною інформацією, багато що потрібно вивчати напам'ять. Американці вважають, що вчителі дещо недооцінюють учнів: їх самостійна робота за глибиною, оригінальністю й актуальністю подачі матеріалу може бути зроблена на рівні, який виявиться не гіршим за шкільний підручник. Учителеві достатньо задати напрям міркування або твору, а учні самостійно зможуть вибрати правильну форму подання своїх думок. Заохочуються дискусії, обговорення, рольові ігри, тощо.

Публічна школа стимулює формулювання запитань, креативність, оригінальність мислення і свободу розвитку особистих інтересів. Привілейовані приватні школи муштрують учнів, причому особистості, яких вони формують, мають бути всебічно і гармонійно розвинутими, тому муштра здійснюється за всіма напрямками. Недаремно в Америці зараз найпопулярніший метод навчання – конструктивістський підхід, який заснований на твердженні: найкраще людина знає те, до чого дійшла самостійно. Найцінніше – зроблене своїми руками. Найдовше пам'ятається переживання безпосереднього досвіду. Людина найбільш адекватно може збудувати своє знання сама, а вчитель покликаний їй у цьому допомогти, підказуючи, з яких компонентів і в якій послідовності діючи слід

скласти власні уявлення про певний предмет. Арсенал наукових знань постійно змінюється, а наукове мислення залишається: завдання, мета і метод дослідження, фіксація результатів, їх обговорення і висновки, тому якомога більше знань треба навчитися здобувати самостійно. Одночасно американські педагоги не згортають компенсаторне навчання, покликане знизити ризик неуспіху в дітей бідних, хворих, неблагополучних, позбавлених уваги дорослих.

Висновки. Отже, дошкільне виховання і початкова освіта відображають соціально-економічну ситуацію в певній країні й суспільстві. Різноманітні підходи виховання поступово інтегруються, створюється певний загальний стиль спілкування з дитиною, набуваючи різних форм функціонування в країнах з певними культурами та економікою. Елементарна освіта США передусім акцентує увагу на вихованні високих моральних стандартів, етичних цінностей, свободи, допитливості й взаємоповаги.

Література

1. Гончаров Л.Н. Школа и педагогика США до второй мировой войны / Л.Н. Гончаров. – М., 1972.
2. Малькова З.А. Школа и педагогика за рубежом / З.А. Малькова. – М. : Просвещение, 1983.
3. Очерки истории школы и педагогики за рубежом (1917–1939) / [под ред. К.И. Салимовой, Б.М. Бим-Бада]. – М. : Педагогика, 1982. – 160 с.
4. Парамонова Л.А. Дошкольное и начальное образование за рубежом: История и современность / Л.А. Парамонова, Е.Ю. Протасова. – М. : Академия, 2001. – 240 с.

КНОДЕЛЬ Л.В., ФЕДОРЕНКО О.О.

ТУРИСТИЧНА ОСВІТА В УГОРЩИНІ

Актуальність статті полягає в тому, що в Угорщині туризм є однією з найважливіших галузей економіки. У 1997 р. Угорщина займала восьме місце у світі за кількістю іноземних відвідувачів (країна прийняла близько 40 млн відвідувачів, з яких близько 20 млн – туристи). Офіційний дохід країни від міжнародного туризму сягнув 1,8 млрд дол. США. Згідно з підрахунками, на сьогодні туризм забезпечує робочі місця для 250 000 – 300 000 людей [1].

Негативними характеристиками угорського туризму є відносно коротка тривалість перебування, низький рівень витрат на міжнародний туризм, сезонність і значна частка перебування в тіньовій економіці. Туризм у популярних туристичних місцях, таких як озеро Балатон чи Будапешт, має форму масового туризму, тоді як в інших, менш відомих зонах країни, існують труднощі в привабленні відвідувачів. Незважаючи на ці негативні характеристики, туризм – це одна з галузей, які найшвидше розвиваються в Угорщині.

Мета статті – довести, що природні і створені людиною ресурси країни є основою для подальшого розвитку туризму, особливо в тих зонах, які на сьогодні відстають у розвитку.

Тенденції міжнародного туризму – інтерес до сільського туризму, що зростає, ринок для спеціалізованих відпусток, коротких канікул тощо, який збільшується – є сприятливими для країни, яка не має великих морських курортів, але характеризується розмаїттям ландшафту, гарне географічне розташування, привабливий культурний спадок і гостинне населення. Отже, в умовах кризи традиційних економічних галузей туризм може стати єдиною альтернативою для розвитку багатьох регіонів, що приводить до збільшення попиту на кваліфікованих працівників у цій галузі. Хоча освіта у сфері гостинності в Угорщині,